



ስኬል: Colourbox

4. መሰላትን ግብኝትን ውልቀ ሰብ

ትሕዝቶ

ማዕርነትን ሰብካዊ መሰላትን

ምክልካል ካድልዎ

ስድራቤትን ውልቀ ሰብን

መሰላት ቆልዑ

ዓመጽ ሰብኩት ካብ ልዕሊ ካንስትዮን ዓመጽ (våld) ካብ ልዕሊ ናይ ቀረባ ዝምድናታትን፡

ማዕርነትን ሰብአዊ መሰላትን

ማሕበራዊ ማዕርነት ክብሃል እንክሎ፣ ኩላቶም ደቅሰባት፣ ዓሌታዊ መብቆሎም፣ ጾታዊ ዝንባሌታቶም ወይ'ውን ስንክልናታቶም ብዘየገድስ፣ ማዕረ እኖምን ብማዕረ ኣገባብ ክኣ ክታሓዙ ኣለዎምን ማለት እዩ።

'ገፍሞሊክሄት' ትብል ቃል፡ ብ1948 ዓ.ም. ካብ ሓፈሻዊ ኣዋጅ ሰብአዊ መሰላት ው.ሕ.ሃ ዝመጸት ቃል'ያ። ሓፈሻዊ ኣዋጅ ሰብአዊ መሰላት ው.ሕ.ሃ፣ ኩላቶም ደቅሰባት ማዕረ ክብርን መሰልን ከምዘለዎም ዘመልከት'ዩ።

'ገፍሞሊክሄት' ማለት፣ ኩሉ ሰብ ሓደ ክብሪ ሃልዩዎ ብሓደ ዓይኒ ክርእ እንክሎ ማለት'ዩ። ኩላቶም ሰባት ዝመስሎም ክዛረቡ፣ ዝደለዩዎ ኣምላኽ ክኣምኑን ዝደለዩዎ መጻምዲ ክመርጹን መሰሎም'ዩ።

ሓፈሻዊ ኣዋጅ "ውዕል ሰብአዊ መሰላት" ኣብ ኩሉ ኩርናዓት ዓለም ንዘሎ ህዝቢ ይምልከት። ሰብአዊ መሰል ኣብ ዘይክበረሉ ቦታን ሃዋሁውን ምዕቡል ደሞክራሲ የለን ወይ ኣይሰርሕን። ሓደ መንግስቲ፣ ንህዝቡ፣ ካብ ዓሌታዊ ኣፈላላይን ጭቆናን ክክላኽለሉ ኣሎዎ። ኣብ ሸወደን፣ "ውዕል ሰብአዊ ድሕነት" ነዘም ዝስዕቡ ሰለስተ ነጥብታት የኽብርዎን ይክላኽለሎምን። 'ቅጥዒ መንግስቲ፣ ማለት (regeringsformen)' ፣ 'ሕገ ናጽነት ሕትመት ወይ ሕገ ፕረስ፣ (tryckfrihetsförordningen)' ፣ 'ሕገ ሓሳብካ ናይ ምግላጽ ናጽነት (yttrandefrihetsgrundlagen)' ማለት'ዩ። እቲ ሕገ፣ መንግስትን ኮምዩናትን ንኹሉ ነባሪ፣ ናይ ሰራሕ፣ መንበሪ ቤትን ትምህርትን መሰላቱ ንኽሕሉዉ ይሰርሑ ይብል።

ብዛዕባ ሰብአዊ-ደን መሰላት ዝምልከት፣ ኣብ መርበብ ሓበሬታ መንግስቲ ሸወደን፣ www.manskligarattigheter.se ክትነብብ ትኽእል ኢኻ።

ኤውሮጳዊ ውዕል

ካብ 1950 ዓ.ም ኣትሒዙ፣ ንሰብአዊ-ደን መሰላት ዝሕሉን ዝክላኽልን ኤውሮጳዊ ውዕል ኣሎ። "ውዕል ኤውሮጳ (Europakonventionen)" ድማ ይብሃል። ከምዚ ዝበለ ውዕል፣ ምስ ብዙሓት ሃገራት ብምስምማዕ እዩ ዝግበር። ገለ ካብ'ቶም ኣብቲ ውዕል'ቲ ዘለዉ መሰላት ንምጥቃስ፡



ስኣሊ፡ ዮኅር

- መሰል ናጽነትን ውልቃዊ ድህነትን
- መሰል ንፍትሐዊ ፍርድ
- መሰል ክብረት ንውልቃውን ንስድራቤታውን ህይወት

እዚ፡ ብ1995 ዓ/ም ናይ ሸወደን ሕገ ኮይኑ፡ ሃገር፡ መንግስትን ኮምዩናትን፡ ነዚ ሕገ 'ውዕል ኤውሮጳ' ' ዚ ኣብታ ሃገር ኣብ ግብሪ ከም ዝውዕል ይገብሩ።

ጾታ፡ ጾታዊ ማዕርነትን ኣንስታይነትን፡

ጾታዊ ማዕርነት፡ ' ማዕርነት ኣብ መንጎ ደቀንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን' ዝብል ትሕዝቶ ኣሎዎ። ንገዛእ ህይወቶምን ሕብረተሰቦምን ክጸልዉ ማዕረ ሓይልን ዕድልን ኣሎዎም። ጾታዊ ማዕርነት ማለት፡ ደቂ ተባዕትዮን ደቀንስትዮን ማዕረ መሰላትን ግቡኣትን ክህሉዎም ኣሎዎ ማለት እዩ። ኩነታት ደቅሰባት፡ ጾታ ገዲፍኩ፡ ብኸልእ ረቋሒታት ክጽሎ ይኸእል እዩ። እዚ ማለት ከኣ፡ ኩላተን ደቀንስትዮ ወይ' ውን ኩላቶም ደቂ ተባዕትዮ፡ ሓደ ዓይነት ተመኩሮታት ህይወትን ኩነተ - መንብሮን የብሎምን።

ጾታ፡ ቀለል መፍለዩ ነጥቢ ኣይኮነን። ንክብሩም ኣይኮም ንለንስተይቲ ኣይኮም ወዲ ተባዕታይ ዝኸጸጸዎ ሰባት ኣለዉ። ገለ ገለ' ውን እቲ መበቐል ጾትኦም ገዲፎም ናብ ካልእ ጾታ ዝሰገሩ ኣሎዉ። ኩላቶም ደቅሰባት፡ ጾትኦም ብዘየገድስ፡ ብልሙድ ጾታዊ ኣረዳድኣታትን ሕብረተሰብን፡ ኣብኡ ሰፊኡ ዝርከብ ክብራዊ መለክዒታት ደቀንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን፡ ክጸለዉ ባህርያዊ እዩ።

ኣንስታይነት (ፈሚኒዝም)፡ ኣብ ሕብረተሰብ፡ " ደቀንስትዮ ብደቂ ተባዕትዮ ዝተጸኸቀ ወይ ከም ንኡስ ክፋል እየን ዝቐጸራ" ካብ ዝብል እኩብ ርድኢት ዝነቅል፡ እሞ ኻኣ፡ ነዚ ክቕይር ዝህቅን ጠማሪ መረዳእታ እዩ። ኣንስታይነታዊ ፖለቲካዊ ምንቕስቓስ፡ ብዝተፈለለ ኣገባባት ኣቢሉ፡ ደቂ ተባዕትዮን ደቀንስትዮን ኣብ ሕብረተሰብ ማዕረ ዕድላት፡ መሰላትን ግቡኣትን ንክህሉዎም ይቃለስ። ብግብሪ ክርእ እንከሎ፡ ጾታዊ ማዕርነት ንምርግጋጽ ዝግበር ጳዕርታት፡ ኣግላሊ ወይ ፈላላዩ ዝኾነ ሕግታት ንምውጋድን፡ ጾታዊ ዓመጽ ንምቅላስን፡ ቊጽሪ ደቀንስትዮ ኣብ ወሳኒ ቦታታት ክብ ንምባል ምቅላስ፡ ከምኡ' ውን ካልእ ዓይነት ጸኸጥታት ምስ ጾታ ዝተታሓሓዘ ምዃኑ ምዝኸኸርን ከጠቓልል ይኸእል።

ጾታዊ ማዕርነት፡ ኣብ ፖለቲካዊ መዳይን ኣብ ቤትን

ኣብ መጀመርታ ናይ 20 ክፍለ ዘመን፡ ኣብ ሸወደን፡ ኣብ መንጎ መሰላት ደቀንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን ዓቢ ፍልልይ ነይሩ። ቅድሚ 1921 ዓ.ም፡ ደቀንስትዮ፡ ናይ ምድማጽን ኣብ ባይቶ ናይ ምምራጽን መሰል ኣይነበረንን። ኣብቲ እዋን' ቲ ግን፡ ምርጫዎት ደቀንስትዮ ከም ብጹሓት ተኸጺረን። እዚ ማለት ከኣ፡ ንኣብነት ንቐጠባዊ እቶተን ብዝምልከት፡ ንመጀመርታ ጊዜ፡ ናይ ምውሳኔ መሰልን ናጽነትን ረኺበን። ኣብዚ እዋን' ዚ፡ ኣብ ፓርላማ፡ ብቑጽሪ ክንዲ' ቶም ደቂ ተባዕትዮ ዝኾና ደቀንስትዮ ኣለዋ። ጾታዊ ኣቃውማ መንግስቲ ምስ እንዕዘብ' ውን ብተመሳሳሊ ማዕረ ደቂ ተባዕትዮ ዝኾና ሚኒስተራት ደቀንስትዮ ንረክብ። ኣብ ኮምዩናት ሸወደን ካብ ዝተሓርዩ ፖለቲከኛታት፡ 43% ደቀንስትዮ እዮን።

ቅድሚያ ብርክት ዝበሉ ዓመታት፡ መብዛሕተኣን ምርዕዎት ደቀንስትዮ እየን ደቀን ዝከናኸናን ገዝኣን ዝኣልፈን ነይረን። ኣብ 1970ታት ግን፡ ንህጻናት ተባሂሉን ዝቐማ ብርክት ዝበሉ መውዓሊ ህጻናትን ማእከላት ትርፊ ግዜን ተሃኒጸን። ወለዲ፡ ቆልዓ ምስ ወለዱ፡ ነቲ ብሕጊ ዝተፈቐደሎም ዕረፍቲ፡ ከም ዝማቐሉዎ ዝገብር ' ስርዓተ - ውሕስነት - ወለዲ (Föräldraförsäkringen) ' ኣብቲ እዋን' ቲ ተኣታትዮ። እዚ ምቅይያራት' ዚ ኸኣ፡ ደቂ ኣንስትዮ ክሰርሓን ኣታዊ ክህልወንን ገይሩ። ኣብ 1970ታት ኣብ ዝነበረ ግዜ፡ ምንጻል ጥንሲ ዘፍቅድ ሕጊ ተኣታትዮ። ብመሰረት እዚ ሕጊ' ዚ ኸኣ፡ ደቀንስትዮ፡ ጥንሲ ምስ ዘጋጥመን፡ ክንጽለኦ ወይ ክወልድኦ ክውስና መሰል ረኺቦን።

ኣቐዲሙ፡ ናይ ገዛ ስራሕ ብደቀንስትዮ እዩ ዝካየድ ነይሩ። ስራሕ ገዛ ክብሃል እንክሎ፡ ንኣብነት፡ ቆልዓ ምክንኻን፡ ምሕጻብ ክዳውንቲ፡ ምጽራይ ገዛን ምሕጻብ ኣቐሑን ማለት እዩ። ኣብዚ እዋን' ዚ፡ ስራሕ ገዛ፡ ብሰብኣይን ሰበይትን ብሓባር ዝዕየ እኳ እንተኾነ፡ ዝበዘሐ ክፋል ናይቲ ስራሕ ግን፡ ገና ብደቂ ኣንስትዮ እዩ ዝዕመም ዘሎ።

ጾታዊ ማዕርነት፡ ኣብ ቦታ ስራሕን ቤት ትምህርትን፡

ኣብ ዓመተ 1927፡ ኣዋልድ፡ ልክዕ ከም ኣወዳት፡ ኣብ መንግስታዊ ትምህርቲ ናይ ምስታፍ ማዕረ ዕድል ተዋሂቦን። ኣብዚ እዋን' ዚ ኣብ መባእታን ካልኣይን ደረጃ ዘሎ ውጥን ትምህርቲ ምስ እንዕዘብ፡ ዝውሃብ ትምህርቲ እንታይ ክጠቓልል ከምዘለዎ ብደቂቕ ሰፊሩ ንረኽቦ። መምሃራን፡ ማዕርነት ንምርግጋጽ ክጽዕሩ ከም ዝግባእ' ውን ኣብቲ ውጥን ትምህርቲ ሰፊሩ ይርከብ። እዚ ማለት ከኣ፡ መምሃራን፡ ነዋልድን ኣወዳትን ብማዕረ ክሕዙዎምን ክርእዩዎምን ዝጽውዕ እዩ። ኣብዚ እዋን' ዚ መንእሰያት ዝመርጹዎ ሞያ ወይ ዓይነት ትምህርቲ፡ ምርጫ ከም ወዲ ወይ ጓል ክትገብሮ እትኽእል ነገራት፡ ማለት ጓል እንተትኸውን ወይ ወዲ እንተትኸኒ ዝኣመሰሉ ኣብ ጾታ ዝተመስረቱ ተዛመድቲ ምርጫታት' ዮም።

ኣብ 1980 ዓ/ም፡ እዚ ' ብሕገ - ጾታዊ - ማዕርነት (jämställdhetslagen) ' ዝፍለጥ ሕጊ' ዚ፡ ቅድሚያ ኹሉ፡ ንጾታዊ ማዕርነት ኣብ ቦታ ስራሕን ንምዕሩይ ደሞዝን ማእከል ዝገበረ እዩ። ኣብዚ እዋን' ዚ 80% ናይ' ተን ኣብ ክሊ ዕድመ 20 ክሳብ 64 ዘለዎ ደቀንስትዮ፡ ኣብ ስራሕ ዓለም ተዋፊረን ይርከባ። ኣብ መንጎ ጾታታት፡ ዓቢ ናይ ደሞዝ ጋግ ኣሎ። ብጠቐላ ክረኣ እንክሎ፡ ደቀንስትዮ 87% ናይ' ቲ ንደቂ ተባዕትዮ ዝውሃብ ደሞዝ የእትዎ። ሓደ ካብ ቀንዲ ምኽንያታት ናይዚ ኸኣ፡ ደሞዝ ናይቲ ብደቂ ተባዕትዮ ዝዕብለል ሞያታት፡ ካብ ናይ' ቲ ደቀንስትዮ ዝሰርሓሉ ሞያታት፡ ልዕል ዝበለ ስለዝኾነ እዩ። ካብ ቁጽሪ ደቂ ተባዕትዮ ዝበዘሐ ቁጽሪ ዘለወን ደቀንስትዮ፡ ፍርቂ መዓልቲ ይሰርሓ። ነዊሕ ናይ ወለዲ ዕረፍቲ ይወስዳን ብሰንኪ ምእላይ ዝሓመመ ቆልዓ' ውን ብብዝሒ ካብ ስራሕ ይቦኽራን። ብኸምዚ ኸኣ፡ ፍልልይ ዓመታዊ ኣታዊ ደቀንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን መሊሱ ይዓቢ። ክሳብ' ዚ እዋን' ዚ፡ እቶም ብብዝሒ፡ ሓለቓታት ናይ ስራሕ ዝኾኑን ሓድሽ ትካል ዝምስርቱን፡ ደቂ ተባዕትዮ እዮም።

ፖለቲካዊ ጾታዊ ምዕራይነት ኣብ ሸወድን

ኣብ ዓመተ 2006፣ ፓርላማ ሸወድን፣ ዕለማ ናይ 'ቲ ንጾታዊ ማዕርነት ዝምልከት ፖለቲካዊ ጻዕርታቲ፣ ንደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን ኣብ ሂወቶምን ኣብ ሕብረተሰቦምን ዝጻወቱዎ ተራ ብዝምልከት፣ ማዕረ ዝኾነ ስልጣንን ዕድላትን ክውሃቦም ዝብል ውሳኔ ኣጽዲቐ። ነዚ ኣጠቓላሊ ዕለማ' ዚ ሽድሽተ ክፊል - ዕለማ ኣለውዎ።

1. ምዕራይ ምምቕራሕ ስልጣንን ጽልዋን። ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን፣ ንጡፋት ዜጋታት ንክኾኑን ኣብ ፖለቲካዊ ውሳኔ ጽልዋ ኬሕድሩን፣ ማዕረ መሰላትን ዕድላትን ክህሉዎም ኣሎዎ።
2. ቊጠባዊ ማዕርነት። ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን፣ ንምሉእ ህይወት ቁጠባዊ ሓርነት ዘረጋገጽ ደሞዝ ዝክፈሎ ስራሕ ንዚምልከት፣ ማዕረ ዕድላትን ኩነታትን ክህሉዎም ኣሎዎ።
3. ትምህርታዊ ማዕርነት። ንትምህርቲ፣ ምራጫ ትምህርቲን ውልቃዊ ምዕባላን ንዚምልከት፣ ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን፣ ኣዋልድን ኣወዳትን ማዕረ ዕድላትን ኩነታትን ክህሉዎም ኣሎዎ።
4. ማዕረ ምምቕራሕ ነቲ ዘይክፈሎ ስራሕ ዝህን ስራሕ ሓልዮትን ክንክንን፣ ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን፣ ንናይ ዝህ ስራሕ ማዕረ ሓላፍነት ክወስዱሉን፣ ብማዕረ ኩነት ሓልዮትን ክንክንን ክህቡን ክወስዱን ዕድላት ክህልዎምን ኣሎዎ።
5. ጥዕናዊ ማዕርነት። ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን፣ ኣዋልድን ኣወዳትን ሓደ ዓይነት ቅድመ - ኩነት ንምሉእ ጥዕና ክህልዎምን ክምኡ' ውን ብማዕረ ኩነት ሕክምናን ሓልዮትን ክቕረበሎም ኣሎዎ።
6. ጎነጽ ደቂተባዕትዮ ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ ደው ክብል ኣሎዎ። ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን፣ ኣዋልድን ኣወዳትን፣ ሓደ ዓይነት መሰላን ዕድልን ንኪጥሓስ ዘይግብኦ ኣካላዊ ክብረት ክህልዎም ኣሎዎ።

ብዛዕባ ፖለቲካዊ ጾታዊ ማዕርነት ኣብ ሸወድንን መንግስታዊ ስርሓትን ብዝምልከት፣ ኣብ መርበብ ሓበሬታ መንግስቲ ሸወድን www.regeringen.se/feministiskregering ኣቲኹም ኣንብቡ።

ምክልኻል ኣድልዎ(ኣፈላላይ)

ንኣድልዎ (ኣፈላላይ) ምክልኻል፣ ሰብኣዊ ግዴታ ወይ ሓላፍነት እዩ። ኣድልዎ ወይ ኣፈላላይ፣ ማለት ገለ ሰባት ወይ ጉጅለታት፣ ካብ ካልኦት ብዘተሓተ ኣገባብ ወይ ኩነታት ይርኣዩ ማለት እዩ። እዚ ድማ፣ ገበን ኣብ ልዕሊ ሰብኣዊ መሰላት እዩ።



ስክሊ: ዮኑር

ወኪል ማዕርነት (Diskrimineringsombudsmannen)

ወኪል ማዕርነት (Diskrimineringsombudsmannen, DO) :
ንምዕሩይ መሰላትን ዕድላትን ኩላቸው ሰባት ዝሰርሕ መንግስታዊ ትካል እዩ።
ንሱ፣ ንሕገ "ኣንጻር ኣድልዎ" ኣብ ግብሪ ከውዕል ግቡኡ እዩ።

ብመሰረት ሕገ "ኣንጻር ኣድልዎ"፣ ሓደ ትካል ወይ ውድብ፣ ንገለ ሰባት፣
ብመሰረት ጾታን ጾታዊ ዝንባላን ወይ ጾታዊ ርእይቶ፣ ሃይማኖት ወይ እምነት፣
ዕድሜ፣ ዓሌት፣ ስንክልና ወይ ጾታዊ መርገጺ፣ ካብ ካልኦት ኣትሒቱ ክርእ
ኣይግባእን።

ቦታታት ስራሕን (ትካላት)፣ ኣብያተ ትምህርትን፣ ግድን ናይ "ጸረ-ኣድልዎ"
መደብ ክህሉዎን ኣለዎ። ኣድልዎ እንተ' ጋጢሙካ፣ ምስ ወኪል ማዕርነት
(DO) ርክብ ክትገብር ትኽእል ኢኻ።

ንዝያዳ ሓበሬታ፣ ኣብ መርብብ ሓበሬታ "ወኪል ማዕርነት (DO)" www.do.se
ኣቲኻ ኣንብብ።

ኣብ ሸወደን፣ ብርክት ዝበላ ናጻ ዝኾና ክባቢታት (ንኡሳን ምምሕዳራት፣
ገዛውቲ ወይ እንዳ)፣ ከምኡ' ውን ኣውራጃዊ ናይ ጸረ ተነጽሎ (ምጉናይ)
ኣብያተ ጽሕፈት ኣለዎ። እዞን ኣብያተ ጽሕፈት' ዚኣተን፣ ነቶም ግዳያት
ተነጽሎ ዝኾኑ ሰባት፣ ምኽርን ደገፍን ይልግሳ።

ብዛዕባ' ዘን ኣብያተ ጽሕፈት' ዚኣተን ኣብዚ ዝስዕብ መርብብ ሓበሬታ
www.adbsverige.se ብምእታው ክተንብቡ ትኽእሉ።

ብዛዕባ ጾታን ጾታውነትን ዘሎ ስነ ምግባራዊ መለክዒታት፡

ኩሉ ሕብረተሰብ፣ ሰባት ከመይ ገይሮም ክነብሩ ከም ዘለዎም ዘርእዩን ዝነግሩን
ኣብ ጽሑፍ ዘይሰፈሩ ሕግታትን ደምብታትን ኣለውዎ። እዞም ሕግታትን



ስእሪ: Colourbox

እታ ቀስተደበና ትመስል ባንዲራ (ባንዲራ ፕራይድ ተባሂላውን ትጽግዕ) ኣርማ ናይቲ ንመሰላት ሕደ-ጾታውያን (ሓደ ዓይነት ጾታ)፣ ድርብ-ጾታውያን፣ ስግራ-ጾታውያንን ሰጹማውያንን ዝግበቹ ምንቅስቃስ (HBTO-rörelsen) ኣርማ እያ። ትርጉም ናይዚ ኣርማ ዝኣኑ፣ ኣብ መንጎ ደቅሰባት፣ ተጻዋርነት ከዓዘዘ፣ ኣብ ከለ ናይዞም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ወሲባዊ ዝንባላታት ዘሎም ሰባት'ውን ብዙሕነት ከዓዘዘ ዝብል ትርጉም ዘለዎ እዩ።

ደምብታትን/ ዚኣቶም፣ ኣየናይ እዩ ቅኑዕ ወይ ዘይቅኑዕ ብምባል ዝሕብሩ፣ ሰባት እንታይ ባህርታት ክህልዉዎም ከም ዘለዎም ዝገልጹ፣ ርእይቶታትን ሓሳባትን እዮም። ገለ ሕብረተሰባት፣ ' ደቂ ተባዕትዮን ደቀንስትዮን በበይኖም ስለዝኾኑ ነናቶም ደምብታት ኣለዉዎም' ፣ ዝብል ኣረእኒያታት ኣሎዎም። ደምብታትና፣ ኣረእኒያታትና ኣብ ጾታታትን ዝምድናታትን' ውን ይጸልዉና' ዮም። መብዛሕቱ ሰብ፣ ኣብ ተቓራኒ ጾታዊ ኣተሓሳስባ ጥራይ የተኩር ስለ ዘሎ፣ ንነገራት ኣዝዮም ከበድቲ ይገብሩዎም ኣለዉ።

ኣብ ሃገረ ሸወደን፣ ኩሉ ሰብ መምስዘደለዮ መጻምዲ ክምርዖን ክነብርን መሰል ኣሎዎ። ንሓደ ሰብ፣ ንጾታዊ መንነቱ ዝውስኖ ስምዒቱ እዩ። ጾታዊ መንነት፣ ምስ ኣካል ዝተኣሳሰረ ኣይኮነን። ምስ ስምዒት ዝተኣሳሰረ እዩ። ስለዚ፣ ኩሉ ሰብ ንጾታዊ መንነቱ ዝውስኖ ባዕሉ' ዩ።

HBTO ዝብል መጻውዒ፣ ኣሕጽሮተ ቻል፣ ናይ ሕደ ወይ ድርብ ጾታዊ፣ ስግራ - ጾታዊ ወይ ሰዶማዊ ስምዒታትን መንነትን' ዩ። ' ስግራ ' እትብል ቃል፣ ነቶም ንጾታዊ መንነቶም ከም ኣንስታይ ወይ ተባዕታይ ክቐጽሩዎ ዘይደልዩ ሰባት እትጥርንፍ ቃል እዩ። ስግራ - ጾታዊ መንነት ዘሎዎም ሰባት ንነብሶም፣ መበቐላዊ ጾታኦም ብዘየገድስ፣ ከም ሰብኣይ፣ ሰበይቲ፣ ከም ክልቲኦም ማለት ሰብኣይ/ሰበይቲ ወይ' ውን ኣየናይ ተፈጥሮኣዊ ጾታ ኣሎዎም ብዘየገድስ፣ ካብዚ ዝተጠቐሰ ወጻኢ፣ ከም ነጻ ክቐጽሩዎ ይኽእሉ። ስግራ - ጾታውያን ዝኾኑ ሰባት፣ ጾታዊ ስምዒት ዘይክህሉዎም ወይ ከኣ ክጠቐሱ ዘይክደልዩ ይኽእሉ እዮም። " Q " ትብል ቃል ከኣ፣ ነቶም ብሸወደንኛ " queer " ተባሂሎም ዝጽውፁ ሰዶመኛታት እትውክል ቃል ኮይና፣ ንፍሉየ - ጾታዊ ዝምባለ ኣብ ሕብረተሰብ ዝነቅፍ ክፍሊ ወይ ቀጽሪ እዩ። ' ሰዶመኛነት ' ወይ ' ክዊር ' መግለጺ ጾታዊ ዝምባለ ክኸውን ይኽእል' ዩ። እዚ ማለት ከኣ ንኣብነት፣ ሓደ ሰብ ምስ ኣየናይ ጾታ ይዝብምል ወይ ፍቕሪ ይሕዞ ዘየገድሶ ክኸውን ይኽእል። ብዘይካ' ዚ ክዊር፣ ሓደ ሰብ ንወሲባዊ ዝምባሊኡ ብልመድ ባህላዊ ኣገላልጻ መሰረት ገይሩ ክገልጽ ዘይደለ ዝዓይነቱ ርድኢት' ውን ከስምዕ ይኽእል።

ንተወሳኝ ሐበሬታ፣ ብዛዕባ መሰላት ናይ ሕደ - ጾታውያን፣ ድርብ - ጾታውያን፣ ስግረ - ጾታውያንን ስድሚውያንን፣ ኣብ መርብብ ሐበሬታ ማሕበርም www.rfsl.se ኣቲኹም ከተንብቡ ትኽእሉ።

ዝኾነ ሰብ፣ ጾታዊ መንነቱ ብዘደለዮ መልክዕ ናይ ምግለጽ መሰል ኣሎዎ። ሓደ ሰብ፣ ሕደ - ጾታዊ፣ ድርብ - ጾታዊ ወይ ስግረ - ጾታዊ ብምኻኑ፣ ኣብ ስንኩፍ ኩነታት ምስ ዝኣቱ ወይ' ውን ብልሙድ ዘይከደ ዝዓይነቱ ምጉጣጥ ምስ ዝገጥሞ ከም ኣግልሎ እዩ ዝቐጸር።

ናጽነት እምነት

ሸወደን፣ ካብ 1951 ዓ/ም ኣትሒዙ 'ናጽነት እምነት' ኣሎዎ። ናጽነት እምነት ማለት፣ ዝደለኻዮ ዓይነት ሃይማኖት መሪጽኻ ምእማን ማለት' ዩ። ናጽነት እምነት፣ ኣብ ሕገ መንግስቲ ሸወደን፣ ሓደ ካብ' ቶም ኣዝዮም ኣገደስቲ ዝኾኑ መሰላት እዩ ዝጽብጹብ። ኣብ ሓይለ ዓለምለኸውያን ውዕላት፣ ንኣብነት ኣብ ሓፈሻዊ ኣዋጅ ሰብኣውያን መሰላትን ውዕል ህጻናትን ናይ ውዱብ ሕቡራት ሃገራት፣ ንናጽነት ሃይማኖት ዝምልከት ሐበሬታ' ሎ። መንግስቲ፣ ንናጽነት እምነት፣ ከክብር፣ ከከላኸልን ክሰርሕን ኣለዎ።

- ኩላቶም ደቅሰባት፣ እምነቶም ክመርጹ ፡ ክቕይሩን ክገድፉን መሰል ኣሎዎም።
- ኩላቶም ደቅሰባት፣ እምነቶም ክኸተሉ ወይ ብተግባር ክጥቀሙሉ መሰል ክህሉዎም ኣሎዎ። እዚ ማለት ከኣ፣ ንኣብነት ኩሉ ሰብ፣ ሃይማኖታዊያን ማሕበራት ናይ ምቛም መሰል ኣሎዎ ማለት' ዩ።
- ኩላቶም ደቅሰባት፣ ሐበሬታ ክጽሕፉን ጋዜጣ ክሓትሙን መሰል ኣሎዎም።
- ኩላቶም ደቅሰባት፣ ትምህርቲ ሃይማኖት ክምህሩን ሃይማኖታውያን በዓላት ክኸብሩን መሰል ኣሎዎም።
- ዝኾነ ሰብ፣ ብሰንኪ እምነቱ ግዳይ ኣድልዎ ክኸውን ዮብሉን።
- ወለዲ፣ ብመሰረት እምነቶም፣ ንደቆም ብሃይማኖታዊ ኣገባብ ከዕብዩ እንተደልዮም መሰል ኣሎዎም።
- ወሃብቲ ስራሕ፣ ሰራሕተኛታቶም፣ ኣብ ቦታ ስራሕ፣ እምነቶም ከተግብሩ እንተደልዮም ክገድፉዎም ኣገዳሲ እዩ።

ዓሌታዊ ምትእስሳር [Etnisk tillhörighet]

ኣብ ሸወደን፣ ካብ ዝተፈላለዩ ሃገራት ዝመጽኡ ሰባት ኣሎዉ። ዓሌታዊ ምትእስሳር ማለት ከኣ፣ ኩሉ ሰብ ነናቱ መበቐል ባህልን ቀቢላን ኣሎዎ ማለት እዩ። ኩሉ ሰብ፣ ሓደ ወይ ብዙሕ ዓሌታዊ ምትእስሳር ኣሎዎ። ብዓሌት ምክንያት ብሕማቕ ዓይኒ እንተተራኢኻ ወይ እንተተታሒዝኻ፣ ኣድልዎን ንሰብኣዊ መሰላት ዘፍርስን ገበን እዩ።

ስንክልናን ተቐባልነትን

ብዙሓት ሰባት፣ ሓደ ወይ ካብኡ ዝበዝሕ ስንክልና ኣሎዎም። ሓደ ሰብ ንኣብነት፣ ናይ ምርኣይ፣ ምዝራብ፣ ምስማዕ፣ ምርዳእ፣ ናይ ምንቅስቓስ ወይ' ውን ናይ ኣተኩሮ ጸገም ክህሉዎ ይኽእል' ዩ። ሕብረተሰብ ግን፣ ንኹሉ

ንምሕቋፍ ድሉው ክኸውን ኣለዎ። እዞም ስንክልናዊ ጸገማት እዚኣቶም፡ ነዞም ሰባት እዚኣቶም፡ ኣብ ሕብረተሰብኣዊ ንጥፊታት ካብ ምስታፍ ከሰናኽሉዎም የብሎምን። እቶም ብመደደይቦ ክኸዱ ዘይክእሉ ሰባት፡ ኣብ ህዝባዊ ቀጽርታት ኣትዮም ብዘይዘኸኸኑ ጸገም ምእንቲ ክንቀሳቐሱ ነቲ ቀጽርታት ህንጻዊ ምምቕቕሕት ምግባር ገለ ካብ ' ቶም ብሕብረተሰብ ክውሰዱ ዝግብኦም ሓቕፍቲ ወይ ሓወስቲ ተበግሶታት እዮም።

ዕድመ

ኣዚኹ ዝሸምገልካ፡ ወይ ኣዚኹ ንእሽተይ ብምኳንካ፡ ብሕማቕ መገዲ ክትታሓዝ እንከለኹ፡ ንባዕሉ ኣድልዎ እዩ። ኣረግቶትን ነኣሸቱን፡ ብሓደ ዓይኒ ክረኣዩ ከም ዘሎዎም ርዳኤ ኮይኑ፡ ኣብ ዝተወሰኑ ነገራት ግን ገለ ፍልልይ ከም ዘሎዎም ዝነግር ሕግን ስርዓትን ኣሎ። ንኣብነት ኣብ ዝተወሰነ ናይ ዕድመ ገደብ፡ ሓደ ሰብ፡ ፍቓድ ምዝጥር ማኪና ወይ ኣልኮል ምስታይ ይኸልከል እዩ።

ስድራቤትን ውልቀሰብን

ስድራቤት ክብሃል እንከለኹ፡ እንታይ ማለት ' ዩ? እዛ ሕቶ ' ዚኣ ኣብ ዝተፈላለዩ ባህልታትን ሕብረተሰባትን፡ ዝተፈላለዩ መልስታት ክህልዉዎ ይኸእሉ ' ዮም። ኣብ ገለ ገለ ክፋላት ዓለም፡ ኣዝማድካ ወይ እትዛመዶም ጉጅለታት፡ ከም ክፋል ሓደ ስድራቤት ይጽብጸቡ። ኣብ ሸወደን፡ ወለዲ፡ ኣሕዋትን ደቅን ጥራይ እዮም ከም ስድራቤት ዝጽብጸቡ። መን ከም ውልቀ ሰብ ይጽብጸብ ' ውን ከከም ባህልታቱን ሕብረተሰቡን ክፈላለ ይኸእል ' ዩ። ንውልቀ ሰባት፡ ብኸልተ ዝተፈላለዩ ኣገባባት ንርእዮም። ውልቃዊ ኣረኣእያን (individualistiskt synsätt) ጥርኑፍ ኣረኣእያን (kollektivistiskt synsätt) ማለት ' ዮም።

ውልቃዊ ኣረኣእያ

ውልቃዊ ኣረኣእያ ማለት፡ ሓደ ውልቀ ሰብ፡ ካብ ጉጅለ ንላዕሊ ጸብለል ኢሉ ወይ ኣገዳሲ ኮይኑ ክረኣ ይኸእል ' ዩ ማለት ' ዩ። ነፍሲ ወከፍ ሰብ፡ ናቱ ሓሳባትን ርእይቶታትን ክህልዉዎ ይተባባዕ ማለት ' ዩ። እቲ ውልቀ ሰብ፡ ንነብሱ፡ ከም ርእሱ ዝኸእል፡ ኣብ ህይወቱ፡ ምቕቱን መጻኢ ናብርኡን ሓላፍነት ዝወስድ ገይሩ ይርእያ። ንሱ/ንሳ ብመጀመርታ፡ ነብሱ/ሳ ዝኸኣለ/ት ሰብ እዩ/እያ። ብድሕሪኡ ድማ ኣካል ናይ ዝተፈላለዩ ጉጅለታት ይቐጽር ወይ ትቐጽር።

ጥርኑፍ ኣረኣእያ

ጥርኑፍ ኣረኣእያ ማለት፡ ናይ ጉጅለ ረብሓ ካብ ናይ ውልቀ ሰብ ረብሓ ዝዓቢ ኣገዳስነት ኣሎዎ ማለት እዩ። እቲ ንሱኹ ከም ውልቀ ሰብ እትገብር፡ ንምሉእ ጉጅለ ይጸልዎ። ኣብ ሓደ ጥርኑፍ ሕብረተሰብ፡ መብዛሕትኡ ግዜ፡ ጽኑዕ ምትእስሳር ኣሎ። ኣብቲ ጉጅለ ዘሎ ውልቀ ሰባት፡ ኣብ መንጎኦም፡ ናይ ሓድሕድ ሓላፍነት ምስክኻም ኣሎ። ጥርኑፍ ኣረኣእያ ምውናን ማለት፡ ዝበዝሕ እዋን ኣብ ስድራኹ ዝያዳ ካልእ ሰብ ሓላፍነት ምስካም ወይ ክኣ ክንዲ ብዙሓት ክትቐጽር እንከለኹ ማለት ' ዩ። መብዛሕትኡ እዋን፡ እቲ ዓጽመ ስጋን እቲ ጉጅለን፡ ከም ሓደ ስድራ ይቐጽሩ።

ዝተፈለለ ስርዓተ ሕብረተሰብ

ዝተፈለለ ስርዓተ ሕብረተሰብ፡ ነቲ ሕብረተሰብ ዝተፈለለ ኣመለኻኻታ ክምዘህሉ ይገብሮ። ሸወደን፡ ብብዙሕ መልክዓ፡ ውልቃዊት ሕብረተሰብ እያ። እቲ ንሰኻ እትገብሮ ዝበዘሕ እዋን፡ ንዓኻ እምበር ንስድራኻ ወይ ነዝማድካ ኣይጸልዎምን እዩ።

ኣብ ሸወደን፡ ንናይ ህዝቢ ድሕነት ዝሕሉ ወይ ውሕስነት ዝህብ፡ መንግስቲ እዩ። ክምዘኪ ክብሃል እንከሎ፡ ሓደ ሰብ፡ ድሕነት ንክስምዖ ብምሕሳብ፡ ኣብ ኣዝማድ ክምርኮስ ዮብሉን ማለት እዩ። ኣብ' ተን ንህዝብን ሓላፍነት ዘይወስዳ ሃገራት ወይ መንግስታት ግን፡ እቲ ህዝቢ ንድሕነቱ ክብል ብዝያዳ ኣብ ኣዝማድ (ሰበይ ሰብካ) ይምርኮስን ይኣምንን።

ኣብ ሸወደን፡ ሓደ ሰብ ገበን ምስ ዝፍጽም፡ ንሱ ዳኣ' ምበር ስድራቤቱ ወይ ኣዝማዱ ብሰንኩ ኣይሕተቱን ወይ ኣይቅጽቡን እዮም።

መሰላት ቆልዑ

ዳርጋ ኣብ ኩላተን ሃገራት፡ ንህጻናትን መንእሰያትን ዝከላኸሉ ሕጋጋትን መምርሒታትን ኣለዉ። ኣብ ሸወደን፡ ቆልዑን መንእሰያትን፡ ብኣህጉራውን ብሃገራውን ሕጋጋት መሰረት፡ ውሕስነት ይረኽቡ። ሸወደን፡ ነቲ ኣንጻር "ምፍርራህን ዓመጽን ንህጻናት" ዝቃለስ ሕጊ፡ ብዕቱብ መገዲ እያ ትርእዮ። ቆልዑን መንእሰያትን ብጽቡቕ ምእንቲ ክዓብዩ፡ መንግስትን ኮምዩናትን ዓቢ ዳዕሪ ይገብሩ።



ስእሊ፡ ዩሃና ንይሆልም፡ ዩኑር

ውዕል መሰላት ቆልዑ (Barnkonventionen)

ሸወደን፣ ንውዕል ' መሰላት ቆልዑ ሕቡራት ሃገራት ' ፈሪማትሉ እያ። ውዕል ከብሃል እንከሉ፣ ብዙሓት ሃገራት ዝተሰማምዑ መምርሒ ማለት እዩ። ኣብ ውዕል ቆልዑ፣ ንሰብኣውያን መሰላት ቆልዑ ዘውሕሱ መምርሒታት ኣለዉ።

ሸወደን፣ ነዚ ውዕል ' ዚ ስለ ዝፈረመትሉ፣ ኣብዛ ሃገር ' ዚኣ ንዘለዉ ቆልዑን መንእሰያትን ዝምልከቱ መምርሒታት ከነኽብር ቃል ኣቲና ኣለና። እዚ ውዕል ' ዚ፣ " ዓናቕጽ " ዝብሃሉ መምርሒታት ዝሓዘ እዩ። ውዕል ቆልዑ፣ 54 ዓናቕጽ ዝሓዘ ውዕል ' ዩ።

ካብ ' ቶም ኣዝዮም ኣገደስቲ ነጥብታት ንምጥቃስ፡-

- ቆልዑ ካብ ኣድልዎ ክሕለዉ ኣለዎም። ካብ ካልኦት ብዝሓመቐ ኣገባብ ክተሓዙ የብሎምን።
- ፖለቲከኛታት፣ ትካላት መንግስትን ኣብያተ ፍርድን፣ ኣብ ኩሉ ውሳኔታቶም፣ ኩሉ ሳዕ፣ ንረብሓ ቆልዑ ክሓስቡ ኣለዎም።
- ወለዲ ንደቆም፣ ምስ ዕድመኦምን ብስለቶምን ብዝሰማማዕ ኣገባብ ክሰብዩዎም ኣለዎም።
- ቆልዑ፣ ብህይወት ክነብሩን ክምዕብሉን መሰል ኣሎዎም። እዚ ማለት ክኣ፣ እታ ሃገር፣ ቆልዑ ብሰንኪ ህውከት (ውግእ) ወይ ሕማም ንኸይሞቱ ክትሕሉዎም ኣለዎ ማለት ' ዩ። ' መሰል ምዕባለ ' ማለት፣ ቆልዑ ጽቡቕ ቁልዕነት ከሕልፉ መሰል ኣሎዎም ማለት እዩ።
- ቆልዑ፣ ዝመሰሉም ክዛረቡን ክሰምዑን መሰል ኣሎዎም። መንግስታውያን ትካላትን ኣብያተ ፍርድን፣ ቆልዑ እንታይ ከም ዝደልዩ ክሓትኦም ኣለዎም።
- ቆልዑ፣ መሰል ብሕታዊ ህይወት ኣሎዎም። ንኣብነት ቆልዑ ኣብ ዲያሪ ወይ ኣጀንዳ (መዓልታዊ ንጥፈታትካ እትምዝግበሉ ደብተር) ወይ ኣብ ደብዳቤ ዝጽሕፉዎ ዘበለ፣ ወለዶም ክነቡዎ የብሎምን።
- ቆልዑ፣ ኣብ ገዛ፣ ካብ ዓመጽ ክሕለዉ ኣለዎም። ንደቆም ካብ ዝዕምጹ፣ ብሕማቕ ኣተሓሕዛ ካብ ዝሕዙን ዘይከናኸኑን ወለዲ ወይ ኣባጽሕ ክሕለዉ ይግባእ።

ኣብያተ ትምህርቲ ሸወደን፣ ነቲ ናይ ' ውዕል ቆልዑ ' መምርሒታት መሰረት ብምግባር፣ ብዙሕ ' የን ዝሰርሓ። ኣብዚ መርበብ ሓበሬታ ' ዚ፣ www.barnkonventionen.se ብዛዕባ መሰላት ቆልዑ፣ ብተወሳኺ ክተንብብ ትኽእል ኢኻ።

መሰል ቆልዑ ኣብ ሕብረተሰብ

ብሪስ (Bris - barnets rätt i samhället) (መሰል ቆልዑ ኣብ ሕብረተሰብ) ፣ ጸገም ንዘሎዎም ወይ ኣብ ናይ ጭንቁ ኩነታት ንዘለዉ ቆልዑን መናእሰያትን ዝሕግዝ ውድብ ወይ ማሕበር እዩ። ናብቲ ናይ ብሪስ ናይ ኣገልግሎት መስመር ተሌፎን 116 111 ንምድዋል፣ ካብ ክፍሊት ናጻ እዩ። ኩላቶም ትሕቲ 18 ዓመት ዝዕድሚኦም፣ ናብ ብሪስ ደብዳቤ ምስ ሓደ በጽሒ ዝኾነ ሰብ፣ ብዛዕባ ዝደለዩዎ ጉዳይ ክዘራረቡ ይኽእሉ ' ዮም።

ብሪስ: ጳውላንት ተሌፎን ካቢይ ይመጽእ ከም ዘሎ ኣይፈልጥን እዩ። ምኽንያቱ ናብ ብሪስ ከም ዝተደወለ: እቲ ቊጽሪ ስልኪ ኣብ መኻፈሊ ሕሳብ ተሌፎን ስለዘይረእ።

ብሪስ: ነቶም ብዛዕባ ቆልዑኦም ዝሻቐሉ ኣባጽሕ' ውን ይሕግዝ' ዩ። ናብ ብሪስ ስልኪ - ኣባጽሕ (vuxentelefon) : ቁ. ስ. 077 - 150 50 50 ክትድውሉ ትኽእሉ ኢኹም። ተወሳኺ ሓበሬታ ኣብ ኢንተርነት www.bris.se ኣሎ።

ዓመጽ ደቂ ተባዕተዮ ኣብ ልዕሊ ደቀንስተዮን ዓመጽ ኣብ ልዕሊ ናይ ቀረባ መዛምድን:

ዓመጽ ኣብ ልዕሊ ናይ ቀረባ መዛምድ ማለት፡ ንናይ ቀረባ ሰብካ ምዕማጽ ኮይኑ፡ ብሓይሊ ብምቊጽጻር፡ ብማህረምቲ ወይ ብምፍርራህ ሓይልኻ ምጥቃም ክካየድ ይኽእል።

ኣብ ሸወደን፡ ኣንጻር ካልኦት ሰባት ዝቐንፀ ንነጽን ፈኽራን ምጥቃም ክልኩል እዩ። ከምዚ ምግባር፡ ' ምግሃስ ሰብኣዊ መሰል ናይ ካልኦት ሰባት ' ስለዝኾነ ርእሱ ዝኸኣለ ገበን እዩ።

ኣብ ስድራቤት ዓመጽ ምጥቃም' ውን ብሕጊ ክልኩል እዩ። ኣብ ልዕሊ ናይ ቀረባ መዛምድ (Våld i nära relationer) ዝግበር ዓመጽ ክብሃል እንክሎ፡ ኣብ ልዕሊ ናይ ቀረባ ሰብካ ዝካየዱ ኩሎም ዓይነታት ዓመጻዊ ተግባራት ማለት እዩ። ናይ ቀረባ ሰብ ክብሃል እንክሎ፡ ንኣብነት ፍሉይ - ጾታ ወይ' ውን ሓደ - ጾታዊ መጻምዲ፡ ኣብ መንጎ ኣሕዋትን ቤተሰብን ወይ' ውን ኣዝማድ ማለት እዩ። ውላድካ ወይ መጻምድኻ ምህራም ክልኩል እዩ ንምባል' ውን እዩ። እዚ ኾይኑ ግን፡ ኣብ ውሽጢ ስድራቤት ዓመጽ ኣይተረፈን። መብዛሕትኦ ግዜ፡ ሰብኡት እዮም ነንሰቶም ዝሃርሙ። ኣብ ገዛ ዝካየድ ዓመጽ፡ ኣካላዊ፡ ስነ ኣእምሮኣዊ፡ ቁጠባዊ፡ ነገራዊ ወይ ወሲባዊ ዓመጽ ክኸውን ይኽእል። ዓመጽ ክብሃል ከሎ፡ ምስ ወሲብ ዝተኣሳሰር ጥራይ ኣይኮነን። ኣብ ዝኾነ ጉዳይት ጎንጸ ወይ ሓይሊ ምጥቃም ማለት ኮላይ እዩ።

ከም ቆልዓ መጠን፡ ወላዲኻ/ትካ ክግፋዕ/ክትግፋዕ ክትርእይ እንክለኻ፡ እቲ ዝኸፍኦ ናይ ኣእምሮ ስቓይ እዩ። ኣብ ስድራቤት ዝካየድ ዓመጽ፡ ዳርጋ ኣይንገረሉን እዩ። እንታይ ንምባል እዩ። እቲ ዝሃረመ ይኹን ዝተሃርመ፡ ክልቲኦም ከምኡ ዓይነት ጸገም ከም ዘጋጠመ ይኸሕዱዎ ወይ ይሸፍኑዎ። ቆልዑ ግን ይርእዩ፡ ይሰምዑን ይርድኡዎን እዮም። ቆልዓ ከይተረፈ ከውቃዕ ወይ ክግፋዕ' ውን ልሙድ' ዩ። እቲ ሃስያ ዘስዕብ ፍርሃ ናይ ዓመጽ ንባዕሉ፡ ንጥዕናና ሰፍ ዘይብል ኣካላውን ስነ ኣእምሮኣውን ተጽዕኖ የሰዕቡሉ።

ኣካላዊ መጥቃዕቲ ዝብሃል፡ ሓደ ሰብ ምስ ዝውቃዕ፡ ጸጉሩ ምስ ዝምንጨጭ ወይ ከኣ ምስ ዝድፋእ እዩ። ስነ ኣእምሮኣዊ መጥቃዕቲ ዝብሃል ከኣ፡ ንኣብነት ከም ምፍርራሕ፡ ምድሃል፡ ምንግቕ ወይ ምንእኣስ ክኸውን ይኽእል። ሓደ ሰብ ብዛዕባ ካልእ ሰብ ኣነዋሪ ዝኾነ ነገራት ምዝራብ' ውን ስነ ኣእምሮኣዊ



ስእሪ: Ida Edgren

መጥቃዕቲ እዩ። ሓደ ሰብ ዓርክ መሓዘኡ ካብ ምርካብ ምስ ዝእገድ ' ውን ብተመሳሳሊ ክትርጎም ይኽእል። ቊጠባዊ ዓመጽ ዝብሃል ድማ፣ ምግባት ማለት ኮይኑ፣ ንኣብነት ሓደ ካብ መጻምዲ፣ ነቲ ገንዘባዊ ኣታዊታት ይቆጻጸር፣ እቲ ኻልእ ከኣ ብሕጽረት ይሳቕ። ንዋታዊ ዓመጽ ' ውን ክኸውን ይኽእል እዩ። ንኣብነት፣ ሓደ ሰብ ናይ ካልእ ሰብ ንብረት ምስ ዘዕኑ ማለት ' ዩ። ወሲባዊ ዓመጽ ክብሃል እንክሎ ኸኣ፣ ብዘይድልየት ወይ ብሓይሊ ዝካየድ ስጋዊ ርክብ ወይ ' ውን ካልእ ዓይነት ወሲባዊ ተግባራት የጠቓልል። እዚ ድማ ኣይፋል ከምዘይትብል ዝገብር ኩነታት ብምፍጣር ክትግበር ይኽእል።

ንክብረት ዝምልከት ዓመጽ

ኣብ ውሽጢ ስድራቤትን ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮን ዝካየድ ዓመጽ፣ ኣብ ኩላተን ሃገራትን ኣብ ኩላቶም ባህልታትን ኣሎ። ምስ ክብረት ዝተተሓሓዘ ዓመጽ ክብሃል እንክሎ፣ ኣንጻር ሓደ ስነ ምግባርን ልምድን ናይ ስድራቤትን ኣዝማድን ዝካየድ ዓመጽ ማለት ' ዩ።

ዝበዘሕ እዋን፡ ምስ ክብረት ዝተተሓሓዘ ዓመጽ፣ ኣብ ልዕሊ ምስ ናይ ኣንስትን ኣዋልድን ጾታነት ዝተኣሳሰረ ዓመጽ እዩ። ኣዋልድ ክምርዓዎ እንክለዋ፣ ምስ ድንግልንኣን ክጸንሓ ኣሎዎን ዝብል ድማ ' ዩ። ክብረት ዝመሰረቱ ዓመጽ፣ ብተረር ብምቑጽጻርን ብምክትታልን መልክዕ ' ውን ክካየድ ይኽእል። ንኣብነት ሓደ ሰብ፣ መኖብርቲ ወይ ዝምርዓዎ ሰብ ክመርጽ ዘይፍቀደሉ፣ ምፍርራህን ምህራምን፣ ካብኡ ሓሊፉ ' ውን ክሳብ ሞት ዘብጽሕ ማህረምትን ከጠቓልል ይኽእል። ኣብ ሸወደን፣ ኣንጻር ካልኣት ሰባት ዝቐንዐ ራዕዲ ወይ ጎነጽ ምጥቃም፣ ክልኩል እዩ ጥራይ ዘይኮነስ ገበናዊ ተግባር ' ውን እዩ።

ዝበዝሕ ግዜ፡ ግዳያት ናይቲ ምስ ክብረት ዝተተሓሓዘ ዓመጽ ዝኾነ፡ ኣዋልድን ንኣሸቱ መርዑትን እኳ እንተኾነ፡ ንኣወዳት' ውን የረኻኽበሎም እዩ። ግብረ - ሰዶማውያን (HBTQ - personer) ፡ ብፍሉይ ነዚ ሓደጋ' ዚ ዝተቐልዑ ጉጅለ' ዮም። ክብረት ዝማእከሉ ዓመጽ፡ ኣብ ሓደ ብጥምረት ዝነብር ወይ ከኣ ሰብኡት ካብ ኣንስቲ ኣብ ዝሕይሉሉ ሕብረተሰብ፡ ልሙድ ተርእዮ እዩ። ደቀንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን፡ ምስ ክብረት ብዝተኣሳሰረ፡ ኣብ ልዕሊ' ቲ ነቲ ናይ ስድራቤት ወይ ናይ ዘመድ ልምድን ስርዓትን ዝጠሓሰ ሰብ ዓመጽ የወርዱሉ። ብሓደ ኮይኖም ከኣ' ዮም ነቲ ዓመጽ ንምፍጻም ዝውሰኑ።

ሸወደን፡ ንሓፈሻዊ ኣዋጅ ሰብኣዊ መሰላት ውድብ ሕቡራት ሃገራት፡ ኣጽዲቑቶን ተቐቢላቶን እያ። ላህመት ናይ' ዘም መሰላት እዚኣቶም፡ " ዝኾነ ሰብ ብዛዕባ መጻኢኡን ናብርኡን ኣመልኪቱ ናይ ምውሳኔ መሰል ኣሎ" ዝብል እዩ። እዚ ማለት ከኣ፡ ኩላቶም ደቅሰባት፡ ኣብ ነብሶም፡ ጾታኦምን መጻምድቲ ኣብ ምምራጽን፡ ባዕላቶም ክውሰኑ ክኽእሉ ኣለዎም ማለት እዩ።

እቲ ሕገ ከምዚ ይብል፡

እቲ ኣብ ልዕሊ ናይ ቀረባ መዛምድቱ ዝኾነት ጓል ተንስተይቲ ዓመጽ ዝጥቀም ሰብ፡ ብ " ጽንኩር ዓመጽ ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ" (grov kvinnofridskränkning) ተኸሲሱ ክፍረድ ይኽእል እዩ። ንኸልኣይ ደረጃ ወይ ዓይነት ናይ ቀረባ መዛምድቱ ዝምልከት እንተ ኾይኑ፡ እቲ ዓመጽ ዝጥቀም ሰብ፡ ብ " ጽንኩር ዓመጽ" (grov fridskränkning) ተኸሲሱ ይፍረድ። ኣብ ናይ ቀረባ መዛምድቲ ዓመጽ ዝተጠቀመ ሰብ፡ ብስም " መጥቃዕቲ ወይ ምፍርራሕ" ክፍረድ ይኽእል እዩ።

ሓገዝ ምርካብ ይክኣል'ዩ።

ነቶም ብናይ ቀረባ ኣዝማዶም ዓመጽ ዝወርዶም ቆልዑ፡ ኣንስትን ሰብኡትን ሓገዝ ናይ ምሃብ ዓቢ ሓላፍነት ዝውንን መንግስታዊ ኣካል፡ " በዓል መዚ ማሕበራዊ ኣገልግሎት" (Socialtjänsten) እዩ። ኮምፍርት ብወገን፡ ነቶም ዓመጽ ዝወረዶም ወገናት፡ ናብ ውሑስ መዕቕቢ ስፍራ ክወስዱሎም ሓላፍነት ኣሎዎን።

ማሕበር ጽላል (kvinnjour) ' ፡ ነቶም ኣብ ክሊ ስድራቤታት፡ ማለት ብናይ ቀረባ ኣዝማዶ፡ ግዳያት ዓመጽ ዝኾኑ ደቀንስትዮን ቆልዑን፡ ደገፍን መዕቕብን ዝህብ ማሕበር እዩ። መብዛሕትኦን ማሕበራት " ክቪኑኹር" ፡ ወለንታውያን ኣባላት ዘለውዎን ዘይረብሐውያን ማሕበራት እየን። ንኣንስትን ኣዋልድን ንምሕጋዝ ዝዓለመ መስመር ጽላል ወይ ደገፍ፡ ኣብ ምሉእ ሸወደን ኣሎ።

ዝርዝር ናይ' ዘን ማእከላት' ዚኣተን ክትርእዩ ምስ እትደልዩ፡ ኣብዚ ዝስዕብ መርበብ ሓበሬታ www.unizon.se ኣቲኹም ኣንብቡ።

ብዙሓት ኮምፍርት፡ ዓመጽ ንዝወረዶም ኣንስትን ቆልዑን ዝዓለመ ናይ ጽጉማት መቐበሊ ቦታ krismottagningar ኣሎዎን። ሰብኡት፡ ናይ ዓመጽ ተግባራቶም ደው ንኸብሉ ዝዓለመ ፍሉይ መቐበሊ ወይ መጽንሐ ቦታ' ውን ኣሎ። ንስኻ ከም ሰብኣይ፡ ግዳይ ዓመጽ ምስ እትኸውን' ውን፡ መዕቕቢ ቦታ ኣሎኻ።

ምፍርራህን ዓመጽን ምስ ዘንገፈኪ፣ እሞ ድማ ሓገዝ ትደልዩ እንተ ኻንኪ፣ ናብ “ክቪኖፍሪድስሊንጅ” (Kvinnofridslinjen) ዝብሃል ዝምልከቶ ኣካል ጉዳያት ደቀንስትዮ ደውሊ። እዚ ትካል’ ዚ ኩሉ ሳዕ ክፋት ኮይኑ፣ ብናጻ ክትድውሊ ትኽእሊ። ክትድውሊ ክለኽኪ፣ መን ምኻንኪ ምንጋር ኣየድልዩክን እዩ። ቁጽሪ ስልኩ ድማ፡ 020 - 50 50 50 እዩ።

ኣብዚ ሰዓቡ ዘሎ መርበብ ሓበሬታ፡ ‘ክቪኖፍሪድስሊንጅ’ www.kvinnofridslinjen.se ብዝተፈላለዩ ቋንቋታት ዝተዘርዘረ ሓበሬታ ኣሎ።

ናብ “ተራፊም (Terrafem)” ዝብሃል ካልእ ዝምልከቶ ኣካል ጉዳያት ደቀንስትዮ’ ውን ክትድውሊ ትኽእሊ ኢኺ። እቶም ኣብኡ ዘለዉ ሰራሕተኛታት፡ 50 ቋንቋታት ክዛረቡ ይኽእሉ’ ዮም። ኣብ ናይ ሰራሕ መዓልታት፡ ካብ ሰዓት 08 - 17 ክትድውሊ ትኽእሊ ኢኺ። እትድውልዮ ደወል፡ ገንዘብ ኣይክፈሎን እዩ። ስምክን ቁጽሪ ተሌፎንክን ምስ እትገድፍሎም ድማ፡ ባዕላቶም ክድውሉልኪ ይኽእሉ እዮም። ተሌፎን ቁጽሮም፡ 020 - 52 10 10 እዩ።

ወሲብ ዝዕለምኡ ዝሙታዊ ንግዲ ሰብ፡

ወሲብ ዝዕለምኡ ዝሙታዊ ንግዲ ሰብ (människohandel) ፡ ብመንግስቲ ሽወደን፡ ከም ዓመጽ ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ እዩ ዝቐጸር። ስለዚ’ ዩ ድማ መንግስቲ ሽወደን፡ ነተን ወሲብ ብዝዕለምኡ ንግዲ ሰብ ዝተቐልጠ ኣንስቲዮ ዘይፈርድ ሕገ ክሕግግ መሪጹ። ኣብ ክንድኡ ግን፡ እቶም ወሲባዊ ኣገልግሎት ዝዕድጉ ወይ ክብረተን ንኻልኦት ንኽሸጣ ዘገድዱን እዮም ከም ገበነኛታት ተቐጺሮም መቐጻዕቶም ዝቐበሉ።

ጾታዊ ኣካል ደቀንስትዮ ምጉዳል(ምኽንሻብ)

ኣዋልድ ኣብ ብዙሓት ሃገራት፡ ጾታዊ ኣካልን ይጎድላ እዮን። ጾታዊ ኣካል ምጉዳል ማለት፡ ንኣገዳሲ ክፋል ብልዕቲ ቆሪጽካ ምእላይ (ምኽንሻብ) ማለት እዩ። ንኣገዳሲ ክፋል ናይ ብልዕቲ ቆሪጽካ ብምእላይ፡ ዝተረፈ ርሕሚ ምስፋይ ማለት’ ውን ክኸውን ይኽእል እዩ።

ሳዕቤን ኣብ ጥዕና

ጾታዊ ኣካልን ዝጎደላ ደቀንስትዮ፡ ኣብ ልዕሊ ጥዕንኡን ብዙሕ ጸገም ክጋጥመን ይኽእሉ። መብዛሕትኡን፡ ክሸና ዮጸግመን። ምኽንያቱ፡ እቲ ሻምብቆ ሸንቲ ክጉዳእ ስለ ዝኽእል። ብዙሓት ደቀንስትዮ፡ ኣብ ምሉእ ህይወተን፡ ብልዕተን ዮቐንዘወን። ወሲባዊ ህይወተን ብኣሉታ ይጽሉ። ኣብ ጽግያት ይሸገራን ረኽሲ ዮስዕበለንን። ኣብ ግዜ ሕርስን ጥንስን ድማ ጸገም ዮጋጥመን።

ኣብ ሸወደን፡ ኣንጻር “ምጉዳል ጾታዊ ኣካል” ዝግበር ጻዕሪ፡

ኣብ ሸወደን፡ ምጉዳል ጾታዊ ኣካል ደቀንስትዮ፡ ክልኩል እዩ። እቲ ሕገ፡ “እቲ ሰብ ይድለ ኣይድለ ብዘየገድስ፡ ምጉዳል ጾታዊ ኣካል ክልኩል እዩ” ይብል። ጾታዊ ኣካል ደቀንስትዮ ዘጉድል ሰብ፡ ንማእሰርቲ ክፍረድ ይኽእል’ ዩ። እቲ ምጉዳል ኣካል፡ ዋላ ኣብ ካልእ ሃገር ይገበር፡ እቲ ሰብ፡ ኣብ ሸወደን ተኸሲሱ ክፍረድ ይኽእል’ ዩ። ርሕሚ ንላንስተይቲ ምስፋይ፡ ንኣብነት ድሕሪ ሕርሲ’ ውን ክልኩል’ ዩ።

ኩላቸውም አብ ሸወደን ምስ ቆልዑን መንእሰያትን ዝሰርሑ ዘበሉ፡ ሓንቲ ንል፡ ' ጾታዊ ኣካላ ጎዲሉ ' ወይ ' ክጎድል እዩ ' ኢሎም ዝጥርጥሩ እንተኾይዮም፡ ንቤት ጽሕፈት " ማሕበራዊ ኣገልግሎት " (socialtjänsten) ግድን ክፍልጡ ኣለዎም።

አብ ሸወደን፡ አብ " ጸረ ምጉዳል ጾታዊ ኣካል ደቀንስትዮ " ዝሰርሑ ሓያለ ማሕበራት ኣሎዎ። ንኣብነት ከም ማሕበር " ምጉዳል ጾታዊ ኣካል ደቀንስትዮ ደው ይበል " (Riksföreningen stoppa kvinnlig könsstympning, RISK) ከምኡ ' ውን " ፈደረሽን ጾታዊ ሓበሬታ " (Riksförbundet för sexuell upplysning, RFSU) እየን። እዘን ክልተ ውድባት ' ዚኣተን፡ ብዛዕባ ምጉዳል ጾታዊ ኣካል፡ ብዝተፈለለዩ ቋንቋታት ሓበሬታ ይህባ።

ክንክንን ሓገዝን ጾታዊ ኣካላን ንዝጎደላ ደቀንስትዮ፡

ሕቶታት ዘለክን ወይ ክንክን ትደልዩ ደቀንስትዮ እንተለኻን፡ ምስ ሓኪም ቤት ትምህርትኻን፡ መቐበል መንእሰያት፡ (ungdomsmottagning) ከምኡ ' ውን ምስ ጋይኑሎጅያዊ (ማህጻናዊ) መቐበል (gynekologisk mottagning) ወይ ከኣ ኣብቲ ሆስፒታል ምስ ዝርከብ ክሊኒክ ደቀንስትዮ (kvinnokliniker) ርክብ ክትገብሩ ትኽእሉ ኢኻን። ብዙሓት ደቀንስትዮ፡ ሓገዝ ረኺቡን እየን። ድሕሪ ሕክምና ኸኣ ናብ ንቡር ህይወተን ተመለሱን።

ሕቶታት ዘተ፡ ምዕራፍ 4

ስድራቤት፡ ንዓኻ እንታይ ማለት'ዩ ወይ እንታይ ትርጉም ይህበካ?

ሰብኣዊ መሰላትን ጾታዊ ማዕርነትን ክብሃል እንከሎ፡ እንታይ ማለት'ዩ?

ጾታዊ ማዕርነት፡ ንኹሉ ዘርብሐ ድዩ? ካብ ጾታዊ ማዕርነት ዝኸሰብ መን'ዩ? ዝኸሰር ወገን ከ ኣሎ ዶ?

ኣብ መንጎ ጾታዊ ማዕርነትን ማሕበራዊ ማዕርነትን ዘሎ ፍልልይ እንታይ እዩ?

ኣድልዎ(ኣፈላላይ) ዝብል ኣምር እንታይ ትርጉም ይህበካ?

ኣድልዎ ክግበረሎም ዝኸለኹን ዝግመቱን ኣባላት ወይ ፖጅላታት ሕብረተሰብ ኣየኖት እዮም?

ኣብ ሸወዲን፡ ብዛዕባ ናጽነት ሃይማኖት፡ እንታይ ተሞክሮ ኣሎካ?

ኣብቲ ብዛዕባ መሰላት ቆልዑ ዝምልከት ናይ ውዱብ ሕቡራት ሃገራት ውዕል፡ 'ነቲ ናይ ህጻናት ጥቕምታት የቐድም።' እዚ ምናልባት ንኹሉ ሰብ ማዕረ ትርጉም ዘይከህቦ ይኸእል እዩ'ሞ ንዓኻ ኹ እንታይ ትርጉም ይህበካ?

'ክብሪ ወይ ክብረት' ዝብል ቃል እንታይ ትርጉም ይህበካ?

ንኹብረት ኢልካ ዝግበሩ ጸቕጥታት፡ ፍሉይነቶም ኣበወዳትን ኣበዋልድን ከመይ ይመስሉ ወይ ከመይ ይርኣዩ?

ሓዲ ሰብ፡ ብናይ ቀረባ ቤተሰብ ንዓመጽ እንተዝቃላዕ፡ እንታይ ክትገብር ምኽኣልካ?

